

Et 25 års-minne:

Fire års internering i Trondhjemsfjorden

Av Gustav Niebuhr.

Erindringer fra livet ombord i hjelpekryseren „Berlin“ i Hommelvik og Lofjorden.

Selv «Einar» hadde ofte vanskelig for å komme sig ut av Lofjorden. Men så hadde vi den gang også ganske andre vintre enn nu de siste årene, og 20-30 graders kulde var ingen sjeldenhet, og vi var jo helt uvant med slike vintre så det bet mangen gang i ørene og skar i ansiktet som barberkniver.

Men som overalt på disse breddegrader kommer og går vinteren og isen på fjorden blev efterhvert tynnere. Tross dette og efter adskillige advarsler klemte våre dristigste folk iveri, og da særlig de som hadde seilslede. Rett som det var kunde vi ombord observere at isen gynet når de seilte bortover fjorden både på kryss og tvers, inntil det definitivt blev forbudt fra kommandoens side.

Men det var fremdeles noen som la sine hoder i bløtt og pønset på noe annet, for de hadde funnet ut at Lofjorden måtte være en ideell tumleplass også på annet område, og det gjaldt rett og slett seilsporet.

De som hadde råd, så sig om ef-

ter en almindelig båt som de kunde ominnrede og omdanne til seilbåt. Ideen var kommet og spredtes snart. De sjøfartskyndige ombord blev spurt om råd med hensyn til seilføringen og seilets størrelse. Båtene blev tatt ombord og forsynt med seilbåtkjøll for stabilitetens og motvektens skyld. Master blev hugget til av grantrær som der fantes nok av. Tilbehør til takelage kjøptes i byen o. s. v. — Da vi hadde fagfolk nok for de forskjellige arbeider og beregninger, kunde alt lages ombord og før sommeren 1918 kom, seilte ca. 10 flotte båter på Lofjorden. Her skal jeg få lov til å nevne en liten skøierstrek fra noen av mannskapet.

Blandt annet hadde regnskapsføreren (intendanten) som stod i løytnants rang, anskaffet sig en riktig pen liten båt, som han seilte omkring med. Et av hans vanskeligste hverv var å sørge for proviant og alt som ellers hørte med til de meniges forpleining. Skjønt vi ellers ikke kjente noe til rasjoneringen, måtte vi allikevel finne

oss i å spise litt mer kålrabi i stedet for poteter, og dette følte de menige mest av. Kålrabi idag og kålrabi i morgen og kålrabi resten av uken for så å begynne den nye uke med kålrabi igjen. At dette til sist gikk våre krigere på nervene kunde ingen nekte. Den stakkars intendanten kunde bare vise sig, enten på land eller ombord, så fikk han høre sitt navn, nemlig «kålrabi». Han selv kunde dessverre ikke noe for det og var i så henseende helt uskyldig, for han var blitt nødt til å spare på husholdningspengene efterat det stadig gikk nedover med Tyskland og valutakursen sank ganske betenkelig. Det måtte nemlig hver måned anvises en større sum fra Tyskland både for lønninger og kost. Vi sa mangen gang til oss selv at den tyske regjering vilde ha tjent en masse penger om denne, straks efter vi var blitt internert, hadde deponert 1 eller 1½ million mark i en norsk bank. Men ingen trodde jo at krigen skulde vare så lenge.

Dog tilbake til kålrabien. Båtene,

deriblandt også intendantens, lå om natten godt fortøiet langs stranden. Noen av mannskapene var nu kommet på den tanke å gi sine kålrabitanker uttrykk. Hvem det var kom ikke for dagens lys, men disse «noen» hadde avpasset en anledning, hvor intendanten opholdt sig noen dager i byen og utbedt sig landlov til siste rutinebåten.

I nattens skumring begynte de så å overstryke båtens rette navn med tjære og malte på begge sider, med store bokstaver, — selve båten var malt med hvit lakkmalning. — ordet «Kålrabi».

Da nu intendanten absolutt ingen skyld hadde, syntes de mer fornuftige og vi befal at det nærmest var en illojal gjerning, da mannskapene ellers hadde det godt som bare mulig under de daværende forhold og kommandanten beordret derfor såsnart han fikk høre det at fire mann skulde avkommanderes for å sette båten i stand igjen før intendanten kom tilbake.

Selvfølgelig blev det spurt hvem som hadde gjort det, men dette holdt de menige sammen om og røbet ikke noe.

Hittil hadde besetningen vært enstående og undgått ulykker ved all slags sport, både vinter og sommer til tross for noen enkelte var temmelig dumdristig. Men en av våre dekksoffiserer, en maskinist, kunde eller vilde ikke forstå noe. Jeg for min del antar helst det siste. Også han hadde anskaffet sig en båt efter anvisninger fra mig og en annen aktiv dekksofficer, som hadde tittel som båtsmann, både med hensyn til kjøll og seilføring. Men det varte ikke lenge før han kom og vilde ha større seil. Vi frarådet ham det på det mest bestemte, men han vilde på død og liv ikke

høre på oss. Jeg vil bare kort bemerkne at jeg, før jeg kom som styrmann i reserve ombord i hele min 14-årige sjøfartstid kun hadde seilt med seilskib på langfart og hadde derfor god greie på seilføring også for småbåter.

Da han nu ikke vilde gi sig gav jeg efter med den uttrykkelige bemerkning at jeg frasa mig alt ansvar. En lignende bemerkning fikk han fra båtsmannen. Vi to var nemlig de eneste sjøfartskyndige i vår messe. Maskinisten kjøpte sig ny seilduk og fikk sydd nye seil, mens vi opgav ethvert forsøk på å få ham til fornuft. Omsider fikk han sine nye seil og rigget båten til. En større mast måtte også til. Da han var ferdig med alt, seilte han videre som før. Så lenge det var pent vær med lett bris på selveste Lofjorden gikk alt godt, selv om denne også kunde være lumsk nok med hensyn til vindkast selv om været var godt. Men han tok intet hensyn og blev mer dristig og tok sig tilslutt også små turer utenfor, det vil si selveste Åsenfjorden. Han kulseilte en dag i laber bris ca. 100 meter fra land og forsøkte å komme i land. Ingen så at båten var veltet, da det var umulig for oss ombord å se over innseilingen som da var meget trang, og vi lå godt skjult i omtalte vik så ingen kunde se oss utenfra heller. En bonde blev på lang avstand oppmerksom på at der lå en veltet båt og gjorde alarm. Så hurtig som mulig ilte man tilhjelpe med båter. Mens en båt allerede var på vei utover, så man maskinisten med hodet over vannet, stående eller hengende på 2 årer, en under hver arm. Vi sluttet herav at han forsøkte å komme iland på den måten. Men da båten var kom-

Internering i Trondhjemsfjorden

Erindringer fra livet ombord i hjelpekryseren „Berlin“ i Hommelvik og Lofjorden.

ter en almindelig båt som de kunde ominnrede og omdanne til seilbåt. Ideen var kommet og spredtes snart. De sjøfartskyndige ombord blev spurt om råd med hensyn til seilføringen og seilets størrelse. Båtene blev tatt ombord og forsynt med seilbåtkjøl for stabilitetens og motvektens skyld. Master blev hugget til av grantrær som der fantes nok av. Tilbehør til takelage kjøptes i byen o. s. v. — Da vi hadde fagfolk nok for de forskjellige arbeider og beregninger, kunde alt lages ombord og før sommeren 1918 kom, seilte ca. 10 flotte båter på Lofjorden. Her skal jeg få lov til å nevne en liten skøierstrek fra noen av mannskapet.

Blandt annet hadde regnskapsføreren (intendanten) som stod i loitnants rang, anskaffet sig en riktig pen liten båt, som han seilte omkring med. Et av hans vanskeligste hverv var å sørge for proviant og alt som ellers hørte med til de meniges forpleining. Skjønt vi ellers ikke kjente noe til rasjoneringen, måtte vi allikevel finne

oss i å spise litt mer kålrabi i stedet for poteter, og dette følte de menige mest av. Kålrabi idag og kålrabi i morgen og kålrabi resten av uken for så å begynne den nye uke med kålrabi igjen. At dette til sist gikk våre krigere på nervene kunde ingen nekte. Den stakkars intendanten kunde bare vise sig, enten på land eller ombord, så fikk han høre sitt navn, nemlig «kålrabi». Han selv kunde dessverre ikke noe for det og var i så henseende helt uskyldig, for han var blitt nødt til å spare på husholdningspengene efterat det stadig gikk nedover med Tyskland og valutakursen sank ganske betenkelig. Det måtte nemlig hver måned anvises en større sum fra Tyskland både for lønninger og kost. Vi sa mangen gang til oss selv at den tyske regjering vilde ha tjent en masse penger om denne, straks efter vi var blitt internert, hadde deponert 1 eller 1½ million mark i en norsk bank. Men ingen trodde jo at krigen skulde vare så lenge.

Dog tilbake til kålrabien. Båtene,

deriblandt også intendantens, lå om natten godt fortøiet langs stranden. Noen av mannskapene var nu kommet på den tanke å gi sine kålrabitanker uttrykk. Hvem det var kom ikke for dagens lys, men disse «noen» hadde avpasset en anledning, hvor intendanten opholdt sig noen dager i byen og utbedt sig landlov til siste rutinebåten.

I nattens skumring begynte de så å overstryke båtens rette navn med tjære og malte på begge sider, med store bokstaver, — selve båten var malt med hvit lakkmalning, — ordet «Kålrabi».

Da nu intendanten absolutt ingen skyld hadde, syntes de mer fornuftige og vi befal at det nærmest var en illojal gjerning, da mannskapene ellers hadde det godt som bare mulig under de daværende forhold og kommandanten beordret derfor såsnart han fikk høre det at fire mann skulde avkommanderes for å sette båten i stand igjen før intendanten kom tilbake.

Selvfølkelig blev det spurt hvem som hadde gjort det, men dette holdt de menige sammen om og røbet ikke noe.

Hittil hadde besetningen vært enstående og undgått ulykker ved all slags sport, både vinter og sommer til tross for noen enkelte var temmelig dumdristig. Men en av våre dekksofficerer, en maskinist, kunde eller vilde ikke forstå noe. Jeg for min del antar helst det siste. Også han hadde anskaffet sig en båt efter anvisninger fra mig og en annen aktiv dekksofficer, som hadde tittel som båtsmann, både med hensyn til kjøel og seilføring. Men det varte ikke lenge før han kom og vilde ha større seil. Vi frarådet ham det på det mest bestemte, men han vilde på død og liv ikke

høre på oss. Jeg vil bare kort bemerkne at jeg, før jeg kom som styrmann i reserve ombord i hele min 14-årige sjøfartstid kun hadde seilt med seilskib på langfart og hadde derfor god greie på seilføring også for småbåter.

Da han nu ikke vilde gi sig gav jeg efter med den uttrykkelige bemerkning at jeg frasa mig alt ansvar. En lignende bemerkning fikk han fra båtsmannen. Vi to var nemlig de eneste sjøfartskyndige i vår messe. Maskinisten kjøpte sig ny seilduk og fikk sydd nye seil, mens vi opgav ethvert forsøk på å få ham til fornuft. Omsider fikk han sine nye seil og rigget båten til. En større mast måtte også til. Da han var ferdig med alt, seilte han videre som før. Så lenge det var pent vær med lett bris på selveste Lofjorden gikk alt godt, selv om denne også kunde være lumsk nok med hensyn til vindkast selv om været var godt. Men han tok intet hensyn og blev mer dristig og tok sig tilslutt også små turer utenfor, det vil si selveste Asenfjorden. Han kullseilte en dag i laber bris ca. 100 meter fra land og forsøkte å komme i land. Ingen så at båten var veltet, da det var umulig for oss ombord å se over innseilingen som da var meget trang, og vi lå godt skjult i omtalte vik så ingen kunde se oss utenfra heller. En bonde blev på lang avstand opmerksom på at der lå en veltet båt og gjorde alarm. Så hurtig som mulig ilte man tilhjelpe med båter. Mens en båt allerede var på vei utover, så man maskinisten med hodet over vannet, stående eller hengende på 2 årer, en under hver arm. Vi sluttet herav at han forsøkte å komme iland på den måten. Men da båten var kom-

met halvveis, slapp han plutselig årene og forsvant i dypet, ca. 50 meter fra land. Antagelig hadde han fått enten krampe eller slag. Imidlertid var flere båter kommet tilstede, og folkene ventet i det uendelige at han skulde dukke op igjen. Men dessverre, han blev borte. Ingen av oss kunde forstå at han ikke kløv op på båtkjølen eller i hvert fall holdt sig fast i båten, til tross for at han var en meget dyktig svømmer. Kanskje nettop av denne grunn forsøkte han å karre sig iland og for å spare på kreftene hengte han sig på årene. Ingen vet. Han var og blev borte. Først efter ca. 2 måneder kom der telefonmeddelelse fra den annen side av fjorden, det vil si Asenfjorden — at der var drevet iland et lik iført uniform. Vi var ikke i tvil om at det måtte være vår maskinist. Motorbåten med noen av vekten og oss blev straks sendt over med presenninger for å hente ham. Legemet hadde fått en stygg medfart efter å ha ligget 2 måneder i vannet. Det blev straks rekviert en likkiste som blev plasert på akterdekket og satt vaktpost. Efter telegrafisk forhandling med pårørende i Tyskland blev han så i dobbel zinkkiste sendt hjem med jernbanen.

Til tross for at han ikke var så lite sta, mistet vi dog i ham en utmerket kamerat som aldri sa nei om man spurte ham om en tjeneste eller råd. Dessuten var han en dyktig maskinist og vi savnet hans lyse humør i vår messe.

(Forts.).